

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „Czas na nas- praktyki dla nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu”
współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego
w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

RAPORT EWALUACYJNY KOŃCOWY

Projekt pt. „Czas na nas – praktyki dla nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu”
umowa nr UDA. PO KL-03.04.03-00-127/11

Niniejszy raport ewaluacyjny został opracowany w ramach realizacji projektu pr. „Czas na nas
– praktyki dla nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu.

Spis treści

Opis projektu	strona 2
Metodologia ewaluacji	strona 3
Uczestnicy projektu	strona 4
Wyniki analiz ankiet ewaluacyjnych	strona 7
Problemy zgłaszane przez uczestników	strona 8
Rekomendacje i zalecenia	strona 10

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „Czas na nas- praktyki dla nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu”
współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego
w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

Opis projektu

Projekt pt. Czas na nas – praktyki dla nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu był realizowany w okresie od 1 stycznia 2012 roku do 31 grudnia 2013 roku i obejmowała łącznie okres 24 miesięcy. Łącznie koszty realizacji projektu po podliczeniu wszystkich kosztów wyniosły 1 886 641,08 zł, co w przeliczeniu na 1 uczestnika praktyk wyniosło 5 581,78 zł. W zatwierdzonym wniosku o dofinansowanie budżet projektu został określony na 1 921 110,80 zł, a koszt na 1 uczestnika na 6 098,76 zł. Wydatkowano 98,21 % założonych środków.

Grupą docelową w projekcie byli nauczyciele przedmiotów zawodowych oraz instruktorzy praktycznej nauki zawodu z terenu całej Polski.

Osoby te korzystały z praktyk w firmach na terenie kraju, podczas praktyk realizując Programy Doskonalenia Zawodowego opracowane przez zespół ekspertów powołanych w projekcie. Programy Doskonalenia Zawodowego zostały opracowane dla 3 zawodów: kucharz, piekarz i cukiernik. Czas trwania praktyk został określony na 80 godzin. Najczęściej całość programu była realizowana w ciągu 10 kolejnych dni, ale była również możliwość odbywania przez nauczycieli zajęć z przerwami.

Podstawowym celem realizacji projektu było przetestowanie w praktyce zaproponowanych pilotażowych Programów dla potrzeb ich późniejszego wdrożenia. Praktyki organizowane były na terenie całego kraju.

Projekt „Czas na nas- praktyki dla nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu”
współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego
w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

Metodologia ewaluacji

Ewaluacja przeprowadzana była na podstawie ankiet ewaluacyjnych wypełnianych przez uczestników praktyk, a także wykonywanych testów początkowych i końcowych, które pozwalały na zbadanie wzrostu poziomu wiedzy uczestników po zakończonych zajęciach. *Ankieta ewaluacyjna (załącznik nr 1).*

Wyniki wszystkich ankiet zostały zakodowane w formie tabel a następnie poddane analizie. *Wzór tabeli z kodowaniem danych z ankiet (załącznik nr 2)*

Zostały opracowane 3 raporty częściowe obejmujące analizę ankiet z 2012 roku oraz I i II półrocza 2013 roku. Na ich podstawie został przygotowany niniejszy raport zbiorczy. *Raporty częściowe (załącznik nr 3a, 3b i 3c)*

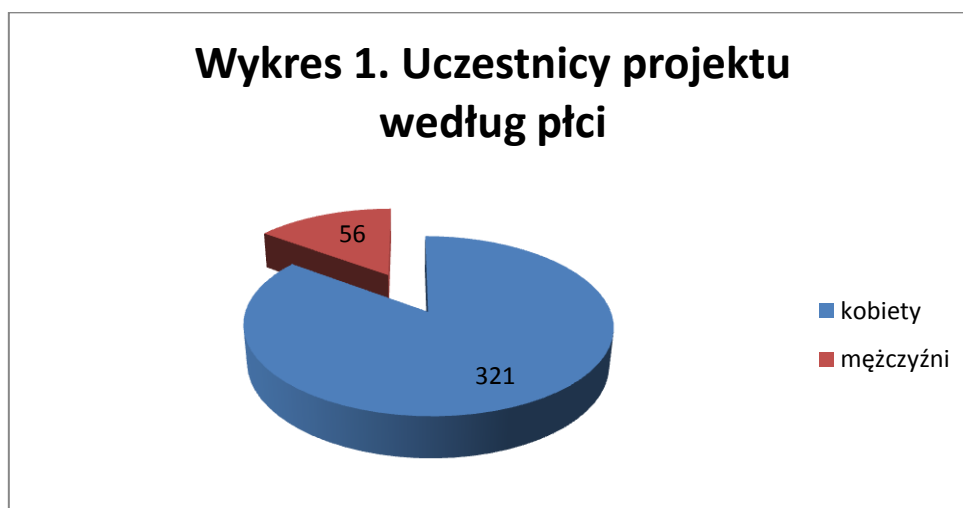
Ewaluacja w projekcie była ewaluacją typu on-going i wewnętrzną. Oznacza to, że była wykonywana w ramach innych obowiązków przez personel projektu zatrudniony na umowę o pracę oraz trwała przez cały okres realizacji projektu. Taki sposób ewaluacji pozwalał na bieżące monitorowanie efektów realizacji projektu i wskaźników, a także analizować i zapobiegać od razu w przypadku zdiagnozowanych problemów.

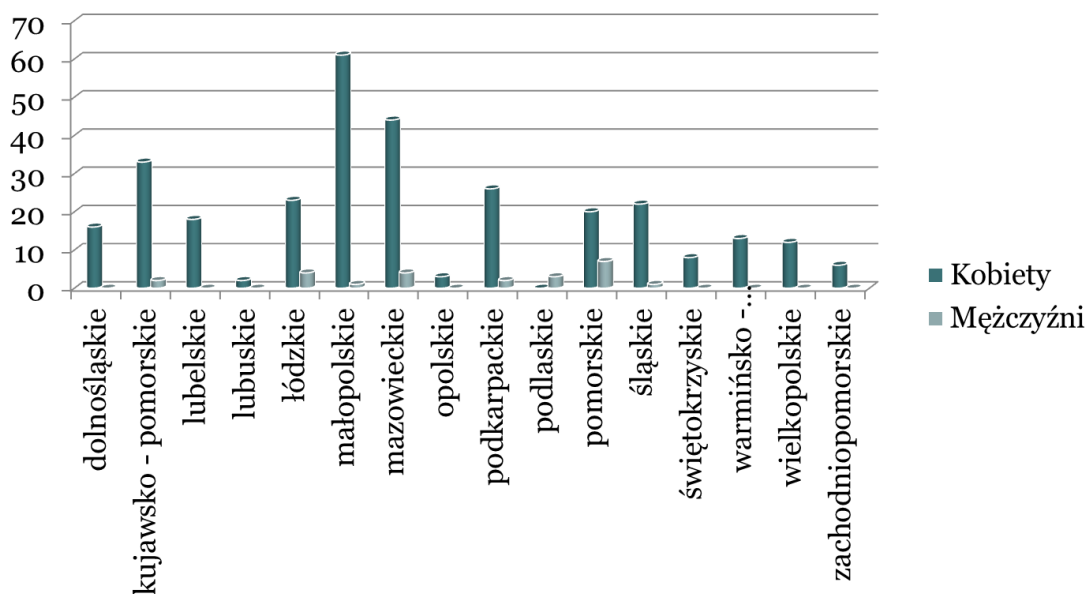
Projekt „Czas na nas- praktyki dla nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu”
współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego
w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

Uczestnicy projektu

Łącznie do projektu zgłosiło się 377 osób, w tym 321 kobiet (85%) oraz 56 mężczyzn (15%).

Wykres 2. Zgłoszenia do projektu według województw

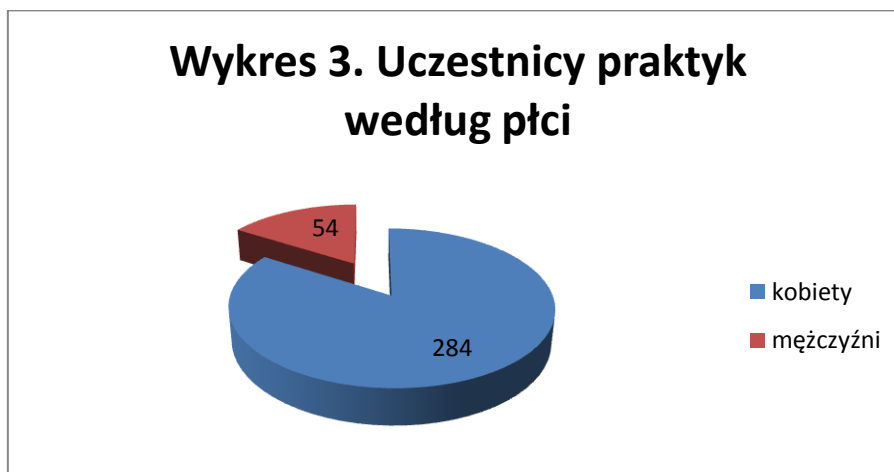

Projekt „Czas na nas- praktyki dla nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu”
współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego
w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

W praktykach wzięło udział łącznie 338 osób, czyli 90% wszystkich osób, które zgłosiły się do projektu. Spośród tej liczby 284 osoby to kobiety, a 54 to mężczyźni, co stanowi odpowiednio 84% i 16% uczestników praktyk. Ponad 88% kobiet, które zgłosiły się do projektu ukończyły praktyka, a wśród mężczyzn odsetek ten wyniósł ponad 96%.

Wykres 3. Uczestnicy praktyk według płci

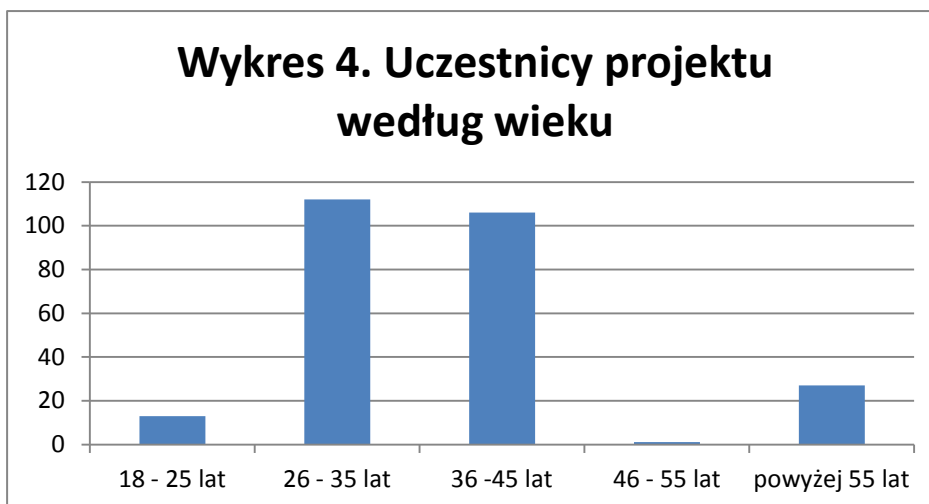

We wniosku o dofinansowanie założono, że zostaną zorganizowane praktyki dla 315 osób. Zrealizowano więc założony wskaźnik na poziomie 107,30%.

Średnia wieku uczestników projektu wyniosła 41,5 roku, a mediana 41 lat. W przypadku kobiet średnia wieku była wyższa i wyniosła 42,7 roku, a w przypadku mężczyzn – 34,7 lat. Najliczniejszą grupą uczestników były osoby w przedziale wieku od 46 do 55 lat (119 osób, 32%), a następnie 26 do 35 lat (112 osób, 30%). Najmniej liczną grupą były osoby do 25 lat, które stanowiły jedynie nieco poniżej 3,5% uczestników. Taka struktura wiekowa jest logicznym wynikiem wybranej grupy docelowej: zarówno nauczyciele przedmiotów zawodowych, a szczególnie instruktorzy praktycznej nauki zawodu to najczęściej osoby z doświadczeniem zawodowym i praktyką w zawodzie.

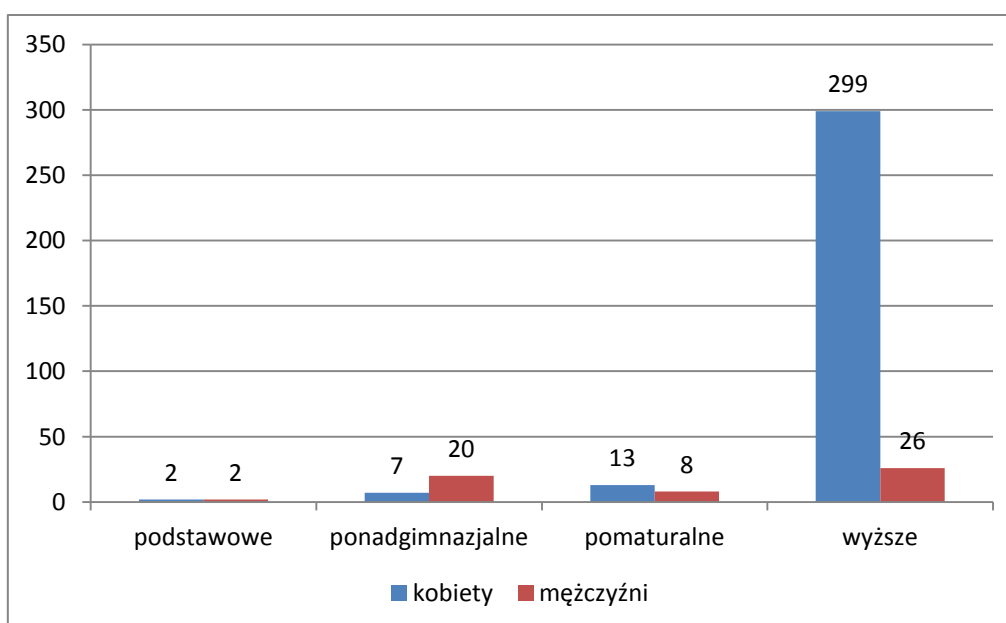

Projekt „Czas na nas- praktyki dla nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu”
współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego
w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

Większość uczestników projektu posiadała wykształcenie wyższe. Osoby takie stanowiły ponad 86% wszystkich uczestników projektu. Ponad 93% kobiet uczestniczących w projekcie legitymowało się wykształceniem wyższym, a wśród mężczyzn odsetek ten wyniósł ponad 46%.

Wykres 4. Uczestnicy projektu według wykształcenia

Projekt „Czas na nas- praktyki dla nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu”
współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego
w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

Łącznie w ramach realizacji projektu uczestnicy praktyk wzięli udział w zajęciach realizowanych na terenie 36 przedsiębiorstw z terenu całej Polski. Wybór miejsca praktyk uzależniony był od wyboru i decyzji nauczycieli i instruktorów.

W załączeniu slajdy ze zdjęciami oraz opinie na temat poszczególnych przedsiębiorstw (Załącznik 4).

Wyniki analizy ankiet ewaluacyjnych

Analiza ankiet ewaluacyjnych wykazała, że uczestnicy projektu bardzo wysoko oceniali organizację praktyk po wszystkich względami. Osoby oceniające wysoko oceniały także same przedsiębiorstwa oraz opiekunów praktyk. 100% osób, które ukończyły praktyki zadeklarowało, że podniósł się ich poziom wiedzy po uczestnictwie w praktykach oraz, że dzięki udziałowi w praktykach nabyli dodatkowe umiejętności.

W sumie anonimowe ankiety ewaluacyjne przesłało do Mazowieckiej Izby Rzemiosła i Przedsiębiorczości przesłało 314 osób, czyli 92,9% wszystkich uczestniczących w praktykach.

Wśród osób, które odesłały ankiety zdecydowanie przeważały kobiety – było ich 261 na 314 ankiet (83%%). Średni wiek oceniających wyniósł prawie 41 lat.

Na pytanie 1. Jak oceniasz program praktyk wszyscy uczestnicy odpowiedzieli, że bardzo dobrze lub dobrze. Średnia ocen uczestników wyniosła 4,72 pkt.

Na pytanie 2 Czy program praktyk był zbyt przeładowany / odpowiedni czy zbyt nasycony 98,3% osób odpowiedziało, że był odpowiedni.

Na pytanie 3 o długość trwania praktyk 94,3% osób odpowiedziało, że praktyki trwały w sam raz, ani za długo ani za krótko.

W pytaniu 4 chcieliśmy poznać opinię uczestników praktyk na temat korzyści jakie według nich wynieśli z praktyk. 96,9% odpowiedziało, że dzięki praktykom wiedzą jak mogą

Projekt „Czas na nas- praktyki dla nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu”
współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego
w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

zainteresować uczniów wiedzą; 95,9% osób odpowiedziało, że po praktykach wie, jak rozwiązywać problemy związane ze specyfiką zawodu. 93,3% osób podkreśliło, że w trakcie praktyk wymienili się doświadczeniami z innymi uczestnikami. 96,6% osób odpowiedziało, że w trakcie praktyk nawiązało ciekawe kontakty.

Pytanie 5 dotyczyło oceny warunków technicznych i organizacyjnych związanych z praktykami. Średnia ocen wyniosła 4,7 pkt.

Pytanie 6 pozwala na ocenę opiekunów praktyk przez uczestników: znajomość tematu, przygotowanie merytoryczne, sposób przekazywani informacji, tempo pracy, atmosferę praktyk, współpraca i ogólna ocena opiekuna praktyk. Prawie wszyscy uczestnicy ocenili opiekunów na bardzo dobrze lub dobrze. Średnia ocen wyniosła 4,93 pkt.

W ramach ankiety przewidziane było również miejsce na swobodne wypowiedzi uczestników i możliwość przekazania wszelkich uwag. Wśród uwag uczestnicy podkreślali miłą atmosferę zajęć, fakt zdobycia wiedzy praktycznej, wysoką ocenę przydatności zdobytej wiedzy. Wszyscy poleciłiby udział w praktykach innym osobom i wszyscy ogólnie rzecz biorąc byli zadowoleni z odbytych praktyk.

Problemy zgłaszane przez uczestników

Analizy ankiet oraz zgłaszane uwagi uczestników pozwalały na bieżący monitoring i ocenę przebiegu praktyk. W toku realizacji praktyk wystąpiły pewne problemy organizacyjne i związane lub logistyczne.

W początkowej fazie realizacji projektu konieczne było usprawnienie sposobów komunikacji z nauczycielami przedmiotów zawodowych. Okazało się bowiem, że informacje przesyłane za pośrednictwem poczty elektronicznej często nie są odczytywane na bieżąco. Konieczny okazał się każdorazowy kontakt telefoniczny z każdym uczestnikiem przed praktykami, w celu przekazania informacji na temat szczegółów organizacji zajęć, rozliczenia, itp.

Projekt „Czas na nas- praktyki dla nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu”
współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego
w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

Również wpływały pisma czy informacje mailowe i telefoniczne dotyczące zastrzeżeń uczestników¹⁾ co do organizacji praktyk. Były one w skali ocen pozytywnych wyrażanych w ankietach, ale również osobiście, mailowo i telefonicznie bardzo nieliczne, jednak każdorazowo wymagały rozważenia i odpowiedzi.

W przypadku praktyk w Pomorskiej Akademii Kulinarnej odbywających się w terminie 03/06 – 12/06/2013 roku 3 osoby zaznaczyły, że słabo oceniają warunki pracy na sali (2 oceny po 3 pkt. i 1 ocena 2 pkt.). Wiązało się to z czasową awarią klimatyzacji, która działała z mniejszą niż zwykle mocą przy bardzo wysokich temperaturach na zewnątrz.

W przypadku kolejnej grupy w PAK w czerwcu 2013 roku pojawiły się w kilku przypadkach zastrzeżenia o brak materiałów dydaktycznych w wersji papierowej. Chodziło o wydrukowane ze zdjęciami przepisy i nowe receptury. Jednak z uwagi na fakt bardzo dużego kosztu takiego druku (wiele przepisów plus zdjęcia) nie jest to prośba możliwa do zrealizowania. Nie ma takiej pozycji w budżecie projektu.

Wpłynęły również pod koniec lipca dwa pisma z reklamacjami i zastrzeżeniami dotyczącymi organizacji pracy praktykantów w PAK w terminie lipiec 2013 roku. Dotyczyło to pism od 2 uczestniczek praktyk, które bardzo krytycznie wypowiadała się o opiece, artykułach spożywczych i warunkach odbywania praktyk. Nisko oceniły one praktyki w ankiecie, ale także napisały pismo z reklamacją. Oba pisma były dokładnie identyczne w treści, zmienione zostały jedynie w odniesieniu do formatowania tekstu (wielkość czcionki, odległości między wierszami). Obie uczestniczki, które zgłosiły reklamacje pracują razem w jednej szkole. W związku z bardzo poważnymi zarzutami, dotyczącymi m.in. niezapewnienie deklarowanych produktów spożywczych, czy warunków organizacji pracy, zostały podjęte działania mające na celu wyjaśnienie tej sytuacji. Poproszono osoby, które brały udział w tych samych praktykach po ich zakończeniu o ocenę tych praktyk, z prośbą o szczere odpowiedzi w związku ze zgłoszonymi zastrzeżeniami. Jednocześnie wystąpiono do Pomorskiej Akademii Kulinarnej o wyjaśnienie zarzutów. Wszystkie pozostałe opinie uczestników praktyk były naprawdę bardzo pozytywne, znalazło to potwierdzenie zarówno mailowe jak i

Projekt „Czas na nas- praktyki dla nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu”
współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego
w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

telefoniczne. Zostało przygotowane pismo z odpowiedzią na zgłoszone zastrzeżenia obu uczestniczek.

Największa liczba zastrzeżeń w stosunku do PAK wynika z faktu, iż w tym miejscu odbywało się bardzo wiele praktyk.

Ponadto 4 osoby spośród odbywających praktyki w Instytucie Kulinarnym oceniło zakwaterowanie i wyżywienie na 3pkt. W uwagach przy tym terminie praktyk pojawiały się również problemy o kłopotach z transportem i organizacją. Wynikało to z faktu, że Instytut Kulinarny w Śledziejowicach jest oddalony około 3-4 kilometry od hotelu w jakim zakwaterowani byli uczestnicy. Jednak z uwagi na teren górski droga prowadzi pod górę. Uczestnicy praktyk mieli zamówiony bus, który dowoził ich na praktyki. Musieli według ustaleń sami płacić za bilety do busu (około 1-2 za przejazd). Taka informacja była każdej osobie przekazana przed wyjazdem na praktyki. Zwrot za te opłaty miał nastąpić po rozliczeniu kosztów dojazdu na zasadach ogólnych. Część z uczestników odmówiła płacenia za bus, żądając, aby to organizatorzy sami opłacili dojazd. Chcieli również dojeżdżać taksówkami na miejsce praktyk, a nie busem. Ostatecznie ustalono, że przewoźnik wystawi zbiorczą fakturę za przejazdy na MIRIP, a przejazdy taksówkami nie będą rozliczane, gdyż została zapewniona możliwość dojazdu na miejsce praktyk.

Rekomendacje i zalecenia

Z uwagi na bardzo pozytywną ocenę praktyk i opracowanych Programów Doskonalenia Zawodowego w zawodach kucharz, cukiernik i piekarz należy zalecić kontynuację tego typu wsparcia w przyszłości.

Ważne jest uwzględnienie kosztów dojazdów i noclegów , gdyż bez tej części wsparcia finansowego nauczyciele i instruktorzy korzystaliby praktycznie jedynie z oferty firm zlokalizowanych w pobliżu ich miejsca pracy czy zamieszkania, co byłoby problemem szczególnie dla nauczycieli z obszarów wiejskich czy mniejszych miast.

Projekt „Czas na nas- praktyki dla nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu”
współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego
w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

Dla części nauczycieli, szczególnie kobiet, problemem było pozostawienie małych dzieci bez opieki na okres 10 dni – 2 tygodni. Ważne byłoby uwzględnienie działania towarzyszącego w postaci opieki nad dziećmi w trakcie praktyk.

Niezwykle istotna jest współpraca z dyrekcją szkół, a także odpowiednia polityka informacyjna – informowanie się nawzajem przez nauczycieli. Z jednej strony osoby, które były na praktykach chciałyby drugi raz z nich skorzystać i były zadowolone. Jednak dyrektorzy często nie wysyłali nauczycieli na zajęcia, ale też i sami nauczyciele nie przekazywali swoim kolegom informacji o takiej możliwości. Jak sami deklarowali wynikało to z faktu corocznej oceny pracy nauczycieli i zmniejszania stanu zatrudnienia w szkołach, a posiadanie zaświadczenia o ukończeniu praktyk powodowało ich wyższą oceną w stosunku do kolegów.

Zaletą zaproponowanych programów praktyk jest ich modułowość, tj. możliwość dostosowywania realizowanych etapów do planu pracy przedsiębiorstwa w danym dniu. Ma to szczególne znaczenie np. w restauracjach i hotelach, w których nie zawsze goście zamawiają potrawy, które danego dnia powinny być w programie praktyk.

Niezwykle istotne dla nauczycieli, co znalazło odzwierciedlenie w ankietach, była możliwość poznania nomen omen „od kuchni” pracy w przedsiębiorstwach gastronomicznych, poznania organizacji pracy personelu, harmonogramów pracy, zamawiania produktów spożywczych, planowania zakupów, organizacji pracy w kuchni, wielozadaniowość, obsługa klienta itp. Poznanie w jakich warunkach faktycznie będą pracowali ich uczniowie.

Dodatkowo sprzęt w jaki są wyposażone przedsiębiorstwa jest nowoczesny i różnorodny, co kontrastuje z bardzo ubogim i podstawowym wyposażeniem szkół zawodowych w Polsce.

Mazowiecka Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości będzie promowała opracowane programy doskonalenia zawodowego wśród zrzeszonych cechów i przedsiębiorstw gastronomicznych oraz w szkołach zawodowych z którymi współpracuje – zachęcając do

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „Czas na nas- praktyki dla nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu”
współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego
w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

korzystania z opracowanych już i przetestowanych materiałów. MIRIP działa od wielu lat w kierunku promowania i rozpowszechniania tzw. edukacji dualnej, która pozwala na intensywną i owocną dla obu stron współpracę pomiędzy szkołami a przedsiębiorstwami. Część teoretyczna zajęć odbywa się w tym systemie w szkołach, a znacząca większość zajęć praktycznych w zakładach. Dzięki realizacji praktyk dla nauczycieli bardzo wielu z nich nawiązało kontakty z firmami, do których teraz będą mogli wysyłać swoich uczniów na praktyki.

Smutną konkluzją z realizacji projektu, która pojawiła się także na konferencji podsumowującej projekt zorganizowanej w Warszawie w dniu 28 listopada 2013 roku, było stwierdzenie że jednym z zawodów praktycznie „wymierających” w Polsce staje się zawód piekarza. Obecnie przy wytwarzaniu różnych rodzajów chleba praca piekarza ogranicza się do zgodnego z instrukcją mieszania dostarczonych przez producenta mieszanek i wstawiania do pieca na określoną liczbę minut. Wielu mistrzów piekarskich wyjeżdża za granicę, gdyż tam ich umiejętności i w wysokiej jakości wyroby są cenione, podczas gdy w Polsce są bezrobotni. Należy więc również wspierać edukację w tym zawodzie i promować wysokiej jakości przedsiębiorstwa, a także wspierać nauczycieli i uczniów.